

# СЛОВО МОЛОДИМ НАУКОВЦЯМ

УДК [336.741.24:004]:339.72(045)

DOI: 10.31359/1993-0909-2024-31-2-303

Ганна Іванівна Воєводіна

Кафедра міжнародного права і порівняльного правознавства

Національний авіаційний університет

Київ, Україна

## НАВІГАЦІЯ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ: РЕГУЛЯТОРНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ FATF ТА ПРАВИЛО ПОДОРОЖЕЙ ДЛЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ

**Анотація.** У статті досліджуються важливі аспекти нормативно-правової бази віртуальних активів за допомогою керівництв та рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей. Мета дослідження полягає у висвітленні важливих аспектів нормативно-правової бази FATF у сфері віртуальних активів, зокрема розкритті правила подорожей на передачу віртуальних активів, для глибшого розуміння та формулювання пропозицій щодо ефективного регулювання віртуальних активів в Україні та країн-членів Європейського Союзу. У даному дослідженні використано комплексну методологічну основу, яка охоплює загальнонаукові й спеціальні правові методи наукового пізнання. Система методів включає загальнонаукові принципи, такі як дедукція та індукція, синтез та аналіз, аналогія, а також системний підхід. Спеціально-юридичні методи включають формально-правовий, правове прогнозування, метод порівняння та системно-структурний метод. Досліджено рекомендації для постачальників послуг віртуальних активів, наголошено на дотриманні нормативних актів щодо боротьби з відмиванням грошей і протидії фінансуванню тероризму. Розглянуто поширення правила подорожей на передачу віртуальних активів, підкреслюючи важливість обміну інформацією між відправниками й одержувачами для підвищення прозорості транзакцій. Зауважено на важливості застосування ризик-орієнтовного підходу, до заходів щодо боротьби з відмиванням грошей і протидії фінансуванню тероризму для віртуальних активів, включаючи оцінку та пом'якшення пов'язаних ризиків. Крім того, у статті обговорюється заохочення країн до встановлення режимів ліцензування або реєстрації для постачальників послуг віртуальних активів, забезпечуючи регуляторний нагляд. Наголошено на необхідності національного та міжнародного співробітництва для ефективного регулювання віртуальних активів, сприяння обміну інформацією та спільним зусиллям. Керівництво також підтримує технологічно нейтральний підхід, визнаючи, що заходи боротьби з відмиванням грошей і протидії фінансуванню тероризму мають бути універсальними, незалежно від використовуваної технології, зокрема блокчейн.

**Ключові слова:** віртуальні активи, Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей, постачальники послуг віртуальних активів, боротьба з відмиванням грошей, протидія фінансуванню тероризму, правило подорожей.

**Ganna I. Voievodina**

*Department of International Law and Comparative Jurisprudence  
National Aviation University  
Kyiv, Ukraine*

## NAVIGATING THE VIRTUAL LANDSCAPE: FATFS REGULATORY GUIDANCE AND THE TRAVEL RULE FOR VIRTUAL ASSETS

**Abstract.** *The article explores crucial aspects of the legal framework for virtual assets through the guidance of the Financial Action Task Force (FATF) in developing financial measures to combat money laundering. The research aims to highlight important aspects of FATF's legal framework concerning virtual assets, particularly in revealing the travel rule for the transfer of virtual assets, aiming for a deeper understanding and formulation of proposals for effective regulation of virtual assets in Ukraine and European Union member states. In this study, a comprehensive methodological foundation is employed, encompassing general scientific and specific legal methods of scientific cognition. The system of methods includes general scientific principles such as deduction and induction, synthesis and analysis, analogy, as well as a systematic approach. Special legal methods encompass formal legal, legal forecasting, comparison, and systemic-structural methods. Recommendations for virtual asset service providers (VASPs) are examined, emphasizing compliance with regulatory acts on combating money laundering and countering terrorist financing. The extension of the travel rule for the transfer of virtual assets is discussed, underscoring the importance of information exchange between senders and recipients to enhance transaction transparency. The significance of applying a risk-oriented approach to anti-money laundering and counter-terrorism financing measures for virtual assets, including risk assessment and mitigation, is noted. Additionally, the article discusses the encouragement for countries to establish licensing or registration regimes for VASPs, ensuring regulatory oversight. Emphasis is placed on the necessity of national and international cooperation for effective regulation of virtual assets, promoting information exchange and collaborative efforts. The leadership also supports a technologically neutral approach, recognizing that measures against money laundering and terrorist financing should be universal, irrespective of the technology used, including blockchain.*

**Keywords:** *virtual assets, Financial Action Task Force, Virtual Asset Service Providers, anti-money laundering, anti-terrorist financing, risk-based approach, travel rule.*

### ВСТУП

У сфері боротьби з відмиванням грошей та протидії фінансуванню тероризму провідну роль, як міжурядова організація займає Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (далі – FATF), створена в 1989 році. Його

повноваження виходять за рамки національних кордонів, забезпечуючи лідерство у формуванні та відстоюванні міжнародних стандартів, що мають вирішальне значення для зміцнення цілісності глобальної фінансової системи. Центральне місце в її зусиллях займають «Рекомендації FATF», широка основа, що лежить в основі зусиль у сфері боротьби з відмиванням грошей і протидії фінансуванню тероризму (далі – «ПВК/ФТ») у всьому світі.

Завдяки багатосторонньому підходу FATF проводить ретельну взаємну оцінку своїх країн-членів, перевіряючи ефективність їхньої політики ПВК/ФТ. Окрім цього, FATF пильно стежить за глобальним дотриманням через такі механізми, як «чорний список FATF» або «сірий список», що впливає на міжнародні фінансові операції. Пропонуючи керівництва та найкращі практики, особливо в таких нових сферах, як віртуальні активи та підходи, що ґрунтуються на оцінці ризику, FATF сприяє створенню правового середовища співпраці для своїх країн-членів. Його акцент на міжнародному співробітництві підкреслює важливість об'єднаних зусиль у вирішенні викликів глобальної боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, що постійно розвивається. Широке визнання стандартів FATF підкреслює їх глибокий вплив, формуючи систему ПВК/ФТ у всьому світі та зміцнюючи її роль як центрального лідера в колективній боротьбі з фінансовими злочинами. Відсутність прямих повноважень примусу не обмежує вплив FATF на репутаційні та дипломатичні сфери, які визначають фінансовий ландшафт націй та їх міжнародну взаємодію. Не маючи повноважень прямого примусу, вплив FATF відбивається на репутаційній та дипломатичній сферах, формуючи фінансовий ландшафт націй та їхню взаємодію на світовій арені.

FATF розглядає питання поводження з віртуальними активами в рамках своєї нормативної бази, поширюючи заходи ПВК/ФТ на постачальників послуг віртуальних активів (далі – «VASP»). FATF зауважує, що країни повинні забезпечити відповідність VASP цим стандартам, зокрема належну перевірку клієнтів, ведення обліку та звітування про підозрілі транзакції. Підхід FATF спрямований на пом'якшення можливого зловживання віртуальними активами для незаконної фінансової діяльності, одночасно сприяючи інноваціям і зберігаючи цілісність глобальної фінансової системи.

Окремі аспекти нормативно-правової бази FATF для віртуальних активів стали предметом дослідження провідних науковців та практиків, зокрема О. Нігреєва [1], О. Ушинкіна, [2] та ін. Розгляд цього питання здійснювали й зарубіжні вчені – Г. Павлідіс [3], Л. Кокер [4], Т. Лінден [5] та ін. Незважаючи на те, що порушеною проблематикою займалася значна кількість науковців, багато її аспектів нині залишаються малодослідженими чи дискусійними, особливо в контексті постійної зміни регуляторних норм у цій сфері.

*Мета дослідження* полягає у висвітленні важливих аспектів нормативно-правової бази FATF у сфері віртуальних активів, зокрема розкритті правила подорожей на передачу віртуальних активів, для глибшого розуміння та формулюван-

ня пропозицій щодо ефективного регулювання віртуальних активів в Україні та країн-членів Європейського Союзу.

## 1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Нормативна база для цього дослідження включає рекомендації, керівництва Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей, зокрема: FATF Guidance for a Risk-Based Approach for Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers [6]; FATF Recommendation for a International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation [7].

У даному дослідженні використано комплексну методологічну основу, яка охоплює загальнонаукові й спеціальні правові методи наукового пізнання. Система методів включає загальнонаукові принципи, такі як дедукція та індукція, синтез та аналіз, аналогія, а також системний підхід. Спеціально-юридичні методи включають формально-правовий, правове прогнозування, метод порівняння та системно-структурний метод.

## 2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

### 2.1 Постачальники послуг віртуальних активів

FATF рекомендує країнам забезпечити дотримання постачальниками послуг віртуальних активів правил ПВК/ФТ [6]. Сюди входять організації, які беруть участь в обміні віртуальними активами, постачальники гаманців і фінансові установи, що працюють з віртуальними активами.

У своєму оновленому керівництві [6] FATF розглядає ландшафт віртуальних активів і VASP, що розвивається. Визнаючи швидкий і динамічний характер сектору віртуальних активів, керівництво наголошує на необхідності постійної співпраці між державним і приватним секторами. Керівництво передбачає, що для цілей застосування рекомендацій FATF країни повинні розглядати віртуальні активи як «власність», «доходи», «кошти», «кошти чи інші активи» або іншу «відповідну вартість». Зокрема, у ньому дається визначення віртуальних активів як цифрового представлення вартості, яким можна торгувати в цифровому форматі або переказувати, й яке може використовуватись для платіжних або інвестиційних цілей.

Керівництво далі дає ясність щодо визначення VASP наступним чином:

«Постачальник послуг віртуальних активів» означає як будь-яку фізичну чи юридичну особу, яка не охоплена в інших місцях відповідно до рекомендацій, і як суб'єкт господарювання провадить один або декілька наступних видів діяльності або операцій для або від імені іншої фізичної або юридичної особи:

- i. обмін між віртуальними активами та фіатними валютами;
- ii. обмін між однією або декількома формами віртуальних активів;
- iii. переказ віртуальних активів;

iv. зберігання та/або управління віртуальними активами або інструментами, що забезпечують контроль над віртуальними активами; і

в. участь і надання фінансових послуг, що пов'язані із пропозицією емітента та/або продажом віртуального активу».

У 2021 році FATF випустила проект керівництва щодо розширення визначення VASP, щоб включити будь-якого постачальника, який може розробити або керувати платформою децентралізованого фінансування (DeFi), навіть якщо вони не взаємодіють з користувачами [8].

FATF вимагає, щоб країни застосовували відповідні заходи згідно рекомендацій FATF до віртуальних активів і VASP, і рекомендує, щоб VASP перебували під наглядом або моніторингом компетентного органу (а не органу саморегулювання), який повинен здійснювати нагляд або моніторинг на основі оцінки ризиків. Органи нагляду повинні мати достатні повноваження для нагляду або моніторингу та забезпечення відповідності VASP вимогам щодо ПВК/ФТ, зокрема повноваження проводити перевірки, зобов'язати до надання інформації та накладати санкції. Органи нагляду повинні мати повноваження накладати низку дисциплінарних і фінансових санкцій, у тому числі повноваження відкликати, обмежувати або призупиняти ліцензію або реєстрацію VASP, де це можливо.

Документ впливає з 12-місячного огляду FATF переглянутих стандартів FATF щодо віртуальних активів і VASP, в якому визначено області, які потребують подальшого роз'яснення. Інструкції розділені на шість ключових розділів, зосереджених на принципах обміну інформацією, роз'ясненнях щодо обробки віртуальних активів центрального банку, обговоренні стейблкойнів і пов'язаних з ними ризиків, розумінні однорангових транзакцій і вдосконаленні заходів щодо ліцензування/реєстрації. Примітно, що керівництво містить детальні визначення віртуальних активів і VASP, розширює ризики, пов'язані з різними віртуальними активами, і містить гіпотетичні приклади для пояснення. Частина третя наголошує на заходах для розуміння та зменшення ризиків у однорангових транзакціях, тоді як частина четверта охоплює застосування стандартів FATF до VASP та інших зобов'язаних організацій, які займаються діяльністю віртуальних активів. Частина п'ята містить приклади підходу, що ґрунтується на оцінці ризику в країнах, а нова частина шоста обговорює принципи FATF щодо обміну інформацією та співпраці між наглядовими органами VASP.

Необхідно звернути увагу на конкретні рекомендації, спрямовані на більш детальне висвітлення раніше сформульованих питань. Відповідно до Рекомендації 1 країни повинні ідентифікувати, оцінювати та розуміти ризики відмивання грошей, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення, пов'язані з діяльністю віртуальних активів і діяльністю чи операціями VASP. Виходячи з цієї оцінки, країни повинні застосовувати підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, щоб забезпечити відповідність заходів із ПВК/ФТ виявленим ризикам. Країни повинні вжити відповідних заходів для управління ризиками фінансування розповсюдження, які вони виявляють, і пом'якшення таких ризиків. Країни повинні вимагати від VASP ідентифікувати, оцінювати

та вживати ефективних заходів для пом'якшення своїх ризиків відмивання грошей, фінансування тероризму та розповсюдження.

Рекомендація 2 FATF [9] під назвою «Національна співпраця та координація» закликає країни запровадити комплексну політику ПВК/ФТ на національному рівні та наголошує на необхідності національного співробітництва та міжнародної координації для ефективного регулювання віртуальних активів. Країни заохочують обмінюватися інформацією та співпрацювати в регуляторних зусиллях. Ці політики мають бути розроблені на основі ризиків, виявлених під час оцінки ризиків країни, як це передбачено Рекомендацією 1, і повинні регулярно переглядатися. Рекомендація також виступає за наявність призначеного органу або скоординованого механізму, який би відповідав виключно за нагляд виконанням цих політик.

Урядам рекомендовано сприяти співпраці між політиками, правоохоронними органами, Управлінням фінансової розвідки, наглядовими органами та іншими відповідними компетентними органами. Ця співпраця має відбуватися як на політичному, так і на оперативному рівнях, спрямована на ефективну боротьбу з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та фінансуванням зброї масового знищення. Для цих інституцій надзвичайно важливо створити надійні механізми, які забезпечать безперерйну співпрацю в розробці та впровадженні політики та заходів для боротьби з цією незаконною діяльністю. Рекомендація 2 підкреслює важливість підходу до співпраці між зацікавленими сторонами державного та приватного секторів, підкреслюючи потенційні переваги, які можна отримати завдяки такій співпраці.

Керівництво FATF [7] вимагає, щоб VASP були ліцензовані або зареєстровані в юрисдикції(-ях), де вони були створені. Ця ініціатива розроблена, щоб піддати VASP жорсткому регуляторному нагляду та контролю. Режими ліцензування або реєстрації надають регуляторним органам повноваження встановлювати конкретні критерії та стандарти, яким повинні відповідати VASP, щоб працювати на законних підставах у межах юрисдикції. Ці критерії часто включають суворі вимоги щодо ПВК/ФТ, що гарантує, що VASP дотримуються найвищих стандартів фінансової прозорості. Впроваджуючи такі рамки, країни можуть ефективно контролювати та регулювати діяльність VASP, сприяючи безпечному та прозорому середовищу для операцій з віртуальними активами. Цей підхід узгоджується з міжнародними зусиллями щодо зменшення ризиків, пов'язаних із ВК/ФТ у просторі віртуальних активів.

Ще одним важливим питанням, порушеним у Керівництві FATF, є питання оцінки ризику, пов'язаного з віртуальними активами. Є три основні особливості, чому віртуальні активи вразливі до ризиків відмивання грошей, а саме анонімність, можливість відстеження та децентралізація [10]. FATF наголошує на важливості підходу, що ґрунтується на оцінці ризику (далі – «РВА»), до заходів ПВК/ФТ щодо віртуальних активів. Це передбачає оцінку та пом'якшення ризиків,

пов'язаних із конкретними видами діяльності, клієнтами та юрисдикціями. RBA є фундаментальним компонентом інструкцій FATF для VASP. RBA наголошує на необхідності адаптації заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму до конкретних ризиків, пов'язаних із віртуальними активами та VASP. Цей підхід вимагає від країн і VASP проведення ретельної оцінки ризиків, виявлення та пом'якшення потенційних ризиків відмивання грошей і фінансування тероризму.

Керівництво пропагує технологічно нейтральний підхід, визнаючи, що заходи протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму мають застосовуватися незалежно від використовуваної технології, включаючи блокчейн і віртуальні активи. Ця інклюзивність забезпечує єдине нормативне охоплення для VASP, що дозволяє адаптуватися до динамічного технологічного ландшафту, запобігаючи регуляторному арбітражу, сприяючи підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, адаптованому до віртуальних активів, заохочуючи відповідальні інновації, сприяючи глобальній послідовності регулювання віртуальних активів, зберігаючи гнучкість у вирішенні нових ризиків та сприяння дотриманню нормативних вимог для VASP, які взаємодіють з різними технологіями та віртуальними активами, узгоджуючи їх із головними цілями ПВК/ФТ. Проте вважається, що вимоги правила подорожей викликають необхідність для учасників галузі об'єднатися та визначити спільні стандарти.

Підсумовуючи, цілі регулювання віртуальних активів можна розділити на три категорії: боротьба з використанням коштів для незаконної діяльності; захист споживачів та інвесторів від шахрайства та інших зловживань; а також забезпечення цілісності ринків і платіжних систем і загальної фінансової стабільності [11].

Повсюдно керівництво підкреслює зобов'язання FATF пильно відстежувати сектор віртуальних активів і VASP на предмет будь-яких змін, які вимагають подальшого перегляду або уточнення стандартів. Основні виклики для регулювання віртуальних активів відповідно до цього підходу: органи влади мають прояснити діяльність, пов'язану з віртуальними активами, з точки зору законодавства та ринку цінних паперів, і робити це відповідно до економічної мети, а не використовуваної технології; регулятивні події в одній юрисдикції можуть спричинити міграцію діяльності до інших із більш м'якими підходами, тому роль координації органів влади стає визначальною; нові типи віртуальних активів створюють додаткові зв'язки з фінансовою системою, і втрата довіри до віртуальних активів може спричинити подібне явище щодо інших фінансових активів [12].

Незважаючи на те, що FATF зосередилася на тому, щоб VASP, як національні, так і іноземні, підлягали нагляду з боку місцевих регулюючих органів у сфері ПВК/ФТ, наслідки цієї стратегії розглядалися недостатньо ретельно. Виникають питання щодо того, як національні регулятори встановлять ефективний нагляд за іноземними організаціями, які вони реєструють або ліцензують, і як вони за-

безпечать дотримання своїх законів, коли це необхідно [13]. Існуючий підхід FATF виявився недостатнім для постійного забезпечення надійних наглядових та примусових заходів для іноземних організацій, які фізично не присутні в країні. Існує можливість для покращення шляхом узгодження аналізу та стратегії FATF із стратегією податкових органів, які вже давно стикаються з подібними проблемами.

## 2.2 Правило подорожей

FATF поширює правило подорожей на передачу віртуальних активів і закликає VASP обмінюватися інформацією про відправника та отримувача для транзакцій, що перевищують певний поріг. Це має на меті підвищити прозорість і відстежуваність передачі віртуальних активів. «Правило подорожей» – це термін, який використовується для позначення Рекомендації FATF 16 [14], яка охоплює заходи щодо ПВК/ФТ.

Він вимагає від фінансових установ, які займаються передачею віртуальних активів, і криптокомпаній, які разом називаються VASP, отримувати «необхідну та точну інформацію про ініціатора та необхідну інформацію про бенефіціара» та ділитися нею з контрагентами VASP або фінансовими установами під час або до транзакції. Оскільки особисті дані сторін транзакції «подорожують» разом із їхніми переказами, це положення було названо «Правилом подорожей».

FATF рекомендує країнам прийняти мінімальний поріг у розмірі 1000 доларів США/євро для переказів віртуальних активів, пам'ятаючи при цьому, що вимоги до переказів віртуальних активів нижче порогу будуть відносно меншими порівняно з тими, що перевищують цей поріг.

Передача віртуальних активів між VASP і не зобов'язаною особою (тобто нерозміщений гаманець). Це особливий випадок, оскільки FATF не очікує, що VASP, ініціюючи передачу віртуальних активів, повинні надавати необхідну інформацію особам, які не є зобов'язаними особами (наприклад, нерозміщеному гаманцю).

Незважаючи на те, що передача персональних даних між фінансовими установами є давно розробленим процесом, це все ще відносно нова вимога для індустрії віртуальних активів, яка передбачає побудову безпрецедентної мережі зв'язку між криптоплатформами.

Для передачі віртуальних активів нижче порогової суми VASP повинні збирати:

- Ім'я відправника та одержувача;
- Адреса гаманця віртуальних активів для кожного або унікальний номер транзакції.

Таку інформацію не потрібно перевіряти, якщо немає підозрілих обставин, пов'язаних з ВК/ФТ, у такому випадку інформацію, що стосується клієнта, слід перевіряти.

Для переказів, що перевищують поріг, VASP повинні збирати:

- ім'я/назва відправника

- рахунок відправника, коли рахунок використовується для здійснення переказу (наприклад, адреса гаманця)
- фізична (географічна) адреса відправника або ідентифікаційний код, або ідентифікаційний номер клієнта (не номер операції), який є унікальним для відправника в установі відправника, або дата та місце народження;
  - ім'я/назву отримувача
  - номер рахунку отримувача, коли рахунок використовується для здійснення операції (наприклад, адреса гаманця)

Рекомендація 16 застосовується до VASP кожного разу, коли їхні транзакції, будь то у фіатній валюті чи віртуальних активах, передбачають:

- Традиційний банківський переказ
- Передача віртуальних активів між VASP та іншою зобов'язаною організацією (наприклад, між двома VASP або між VASP та іншою зобов'язаною організацією, такою як банк чи інша фінансова установа).

### 2.3 Проблеми з реалізацією

Хоча правило подорожей допомагає покращити відстеження переказів у галузі віртуальних активів шляхом зменшення анонімності, імплементація правила подорожей відбувається повільно через багато питань, які воно викликає. Деякі з цих проблем включають:

- «Проблема сходу сонця», аналогія, коли один VASP хоче повідомити іншому VASP про схід сонця, який він переживає, але другий VASP ще не відчув сходу сонця взагалі. Цей обмін інформацією про схід сонця є аналогією непорозуміння, які можуть виникнути між VASP, якщо хтось не запровадив правило подорожі.

- Різні підходи до вимог правил подорожі віртуальних активів, таких як мінімальні пороги, питання конфіденційності даних, підходи до транзакцій із неліцензованими/незареєстрованими та нерозміщеними гаманцями.

- Визначення відповідного технологічного рішення або комбінації рішень для виконання зобов'язань FATF та місцевих зобов'язань щодо відповідності.

Однак багато країн-членів FATF, зокрема США, Південна Корея та Сінгапур, у тій чи іншій формі запровадили правило подорожі віртуальних активів у своєму національному законодавстві. Країни-члени G20 швидко почали перетворювати правила подорожей у власні місцеві закони. Проте згідно з 98 звітами про взаємну оцінку та подальші дії FATF з моменту прийняття переглянутої Рекомендації 15 [15], 75% юрисдикцій лише частково відповідають вимогам FATF або не відповідають взагалі. Крім того, юрисдикції не досягли достатнього прогресу в упровадженні правила подорожі, яке є ключовим заходом ПВК/ФТ. Реалізація правила подорожей залежить від системи регулювання віртуальних активів відповідної країни. Відповідно до інформації, наданої на веб-сайті FATF, серед 151 юрисдикції, дослідженої FATF у 2023 році, понад 50% ще не вжили жодних заходів щодо імплементації правил подорожі [14].

Існують технологічні, управлінські та нормативні рамки, пов'язані з віртуальними активами на основі блокчейну [16]. У цих рамках виникають три практичні проблеми щодо впровадження правил подорожей. По-перше, правила подорожей вводять трилему, пов'язану з децентралізацією блокчейну з використанням псевдонімів, централізацією регулювання за допомогою справжніх імен і узгодженням рішень щодо правил подорожей, які пов'язують справжні імена з псевдонімами. По-друге, прийняття рішення щодо правила подорожі через консенсус між парами VASP посилює ринкову невизначеність більше, ніж індивідуальне прийняття на основі зовнішніх мережових факторів [17]. Нарешті, рішення щодо правил подорожей демонструють структурну складність у досягненні сумісності одне з одним, ураховуючи складнощі, що виникають через процеси перевірки окремих VASP, які переплітаються з протоколами зв'язку між VASP. Досягнення глобального стандарту для впровадження правил подорожей вимагає спільних зусиль між регуляторними органами, підприємствами та технологічними досягненнями [18].

Хоча існують певні труднощі із запровадженням цього правила, наприклад, відсутність стандартизованого формату для обміну інформацією, переваги підвищеної прозорості та безпеки роблять це вартим зусилля. Дотримання правил подорожей стає все більш важливим, оскільки все більше країн приймають рекомендації FATF і оскільки індустрія віртуальних активів продовжує розвиватися. Таким чином, компанії, які мають справу з віртуальними активами, повинні віддати перевагу впровадженню рішення правила подорожі, щоб забезпечити відповідність нормам і захистити свій бізнес від потенційного ризику. Розширений період «сходу сонця» правила подорожей може зіткнутися з проблемами в установленні віртуальних активів як регульованих організацій, оскільки VASP потенційно можуть уникнути відповідності, перемістивши операції в юрисдикції з більш м'якими правилами. Незважаючи на те, що правило подорожей є значним кроком у міжнародній боротьбі з ВК, існуватимуть транзакції поза межами законодавчої сфери, оскільки користувачі можуть здійснювати транзакції без залучення VASP.

## ВИСНОВКИ

FATF надала вичерпні рекомендації щодо віртуальних активів і постачальників послуг віртуальних активів для вирішення нових проблем у фінансовому ландшафті. Керівництво підкреслює важливість підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, у боротьбі з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму в динамічному секторі віртуальних активів, що швидко розвивається. Він сприяє регулятивним заходам для постачальників послуг віртуальних активів, включаючи режими ліцензування або реєстрації, для забезпечення ефективного контролю та нагляду. Наголошуючи на технологічно нейтральній позиції, FATF виступає за послідовне застосування заходів протидії відмиванню грошей і фінансуванню тероризму, незалежно від базової технології, визнаючи роль блокчейну та вірту-

альних активів. Керівництво також стосується конкретних питань, таких як стейблкойни, однорангові транзакції, незамінні токени та децентралізоване фінансування, що відображає зобов'язання FATF адаптувати свої рекомендації до нових фінансових інструментів. Крім того, він заохочує міжнародну співпрацю між юрисдикціями для створення єдиного фронту проти глобальних викликів, створених віртуальними активами. Завдяки цим інструкціям FATF прагне створити безпечне та прозоре середовище для інтеграції віртуальних активів у міжнародну фінансову систему, забезпечуючи їх відповідальне використання та запобігаючи незаконній діяльності.

Рекомендації FATF вважаються «м'яким правом», тобто вони мають рекомендаційний характер, а не є юридично обов'язковими. Хоча ці керівництва та рекомендації мають значну вагу та вплив, самі по собі вони не мають сили закону. Їхній вплив на законотворчу діяльність помітний, оскільки багато юрисдикцій і країн включають рекомендації FATF у свої місцеві закони та нормативні акти, щоб посилити свої системи боротьби з відмиванням грошей і протидії фінансуванню тероризму. Уряди часто розглядають керівництва FATF як цінний довідник для формування власного законодавства відповідно до міжнародних стандартів і очікувань у сфері фінансової безпеки. Характер «м'якого права» настанов FATF забезпечує гнучкість у реалізації, надаючи країнам свободу адаптувати рекомендації до свого конкретного правового та нормативного контексту. По суті, незважаючи на те, що рекомендації FATF не є юридично обов'язковими, вони служать потужним інструментом для формування та впливу на розвиток національних законів і нормативних актів, пов'язаних із фінансовою безпекою, сприяючи більш узгодженому та глобально скоординованому підходу до боротьби з відмиванням грошей і протидії фінансуванню тероризму.

Поки що підхід FATF не забезпечив належним чином послідовну здатність нагляду та забезпечення дотримання правил щодо іноземних організацій, які фізично не присутні в країні. З моменту запровадження правила подорожей виникло багато проблем як для юрисдикцій, так і для приватного сектору. Ці виклики не тільки ускладнюють національне впровадження, а й створюють постійні перешкоди навіть після досягнення глобального впровадження. Очевидно, що прийняття підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, має важливе значення для ефективності правила подорожей, що дозволяє VASP визначати пріоритетність фінансової діяльності з найвищими факторами ризику. Незважаючи на те, що нове законодавство може покращити систему боротьби з відмиванням грошей, ефективна боротьба з відмиванням грошей у індустрії віртуальних активів вимагатиме ретельного моніторингу.

## РЕКОМЕНДАЦІЇ

Цінність статті полягає в дослідженні нормативно-правової бази FATF у сфері віртуальних активів, зокрема розкритті правила подорожей на передачу віртуаль-

них активів, для глибшого розуміння та формулювання пропозицій щодо ефективного регулювання віртуальних активів в Україні та країн-членів Європейського Союзу.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Нігреєва О. О. Закон України «Про віртуальні активи» в контексті національної імплементації стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). *Правова держава*. 2023. № 50. С. 91–98. URL: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.50.280276> (дата звернення: 02.01.2024).
- [2] Ушинкіна О. Правова характеристика суб'єктного складу правовідносин, що виникають у зв'язку з обігом віртуальних активів. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2023. № 1(66). С. 97–104. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.66.17423> (дата звернення: 02.01.2024).
- [3] Pavlidis G. «International regulation of virtual assets under FATF's new standards». *Journal of Investment Compliance*. 2020. Vol. 21 No 1. P. 1–8. URL: <https://doi.org/10.1108/JOIC-08-2019-0051> (дата звернення: 02.01.2024).
- [4] De Koker L., Ocal T., Casanovas P. Where's Wally? FATF, Virtual Asset Service Providers, and the Regulatory Jurisdictional Challenge. In D. Goldbarsht & L. de Koker (Eds.), *\*Financial Technology and the Law\** (Law, Governance and Technology Series, vol 47, pp. 151–183). Springer, Cham. 2022. URL: [https://doi.org/10.1007/978-3-030-88036-1\\_7](https://doi.org/10.1007/978-3-030-88036-1_7) (дата звернення: 02.01.2024).
- [5] Palpacuer J., Aouizerat B. «Anti-Cyber Laundering: The Inclusion of Virtual Asset Service Providers.» *Cyber Laundering: International Policies and Practices*. 2023. P. 261–280. URL: [https://doi.org/10.1142/9781800612839\\_0010](https://doi.org/10.1142/9781800612839_0010) (дата звернення: 02.01.2024).
- [6] FATF Guidance – Risk Based Approach – Virtual Assets and Virtual Assets Service Providers. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/Quick-guide-RBA-VA-VASPS.pdf> (дата звернення: 02.01.2024).
- [7] The FATF Recommendations – International Standards On Combating Money Laundering And The Financing Of Terrorism & Proliferation (Adopted By The Fatf Plenary In February 2020). Updated November 2023. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf> (дата звернення: 02.01.2024).
- [8] Draft updated Guidance for a risk-based approach to virtual assets and VASPs.» March 2021 – VA Guidance update – Sixth draft – Public consultation. URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/public-consultation/March%202021%20-%20VA%20Guidance%20update%20-%20Sixth%20draft%20-%20Public%20consultation.pdf> (дата звернення: 02.01.2024).
- [9] Best Practices Paper on Recommendation 2: Sharing among domestic competent authorities information related to the financing of proliferation. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Bestpracticespaperonrecommendation2sharingamongdomesticcompetentauthoritiesinformationrelatedtothefinancingofproliferation.html#:~:text=Best%20Practices%20Paper%20%3A%20Recommendation%202&text=The%20paper%20provides%20guidance%20on,financial%20measures%20to%20combat%20proliferation> (дата звернення: 02.01.2024).
- [10] Poskriakov F., Chiriaeva M., Cavin C., Blockchain&Cryptocurrency Regulation 2019. Cryptocurrency compliance and risks: a European KYC/AML perspective. URL: <https://>

- www.globallegalinsights.com/practice-areas/blockchain-laws-and-regulations/13-crypto-currency-compliance-and-risks-a-european-kyucaml-perspective (дата звернення: 02.01.2024).
- [11] Auer R., Claessens S., Regulating cryptocurrencies: assessing market reactions, *BIS Quarterly Review* September, 2018.
- [12] Dziura M., Jaki A., Rojek T. Restructuring Management. Models – Changes – Development. September 2020. URL: [https://www.researchgate.net/profile/Andrzej-Jaki-2/publication/347564474\\_RESTRUCTURING\\_MANAGEMENT\\_MODELS\\_-\\_CHANGES\\_-\\_DEVELOPMENT/links/5fe2131145851553a0e3061e/RESTRUCTURING-MANAGEMENT-MODELS-CHANGES-DEVELOPMENT.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Andrzej-Jaki-2/publication/347564474_RESTRUCTURING_MANAGEMENT_MODELS_-_CHANGES_-_DEVELOPMENT/links/5fe2131145851553a0e3061e/RESTRUCTURING-MANAGEMENT-MODELS-CHANGES-DEVELOPMENT.pdf) (дата звернення: 02.01.2024).
- [13] De Koker L., Ocal T., Casanovas P. Where's Wally? FATF, Virtual Asset Service Providers, and the Regulatory Jurisdictional Challenge. In D. Goldbarsht & L. de Koker (Eds.), *\*Financial Technology and the Law\** (Law, Governance and Technology Series, vol 47, pp. 151–183). Springer, Cham. 2022. URL: [https://doi.org/10.1007/978-3-030-88036-1\\_7](https://doi.org/10.1007/978-3-030-88036-1_7) (дата звернення: 02.01.2024).
- [14] Targeted Update on Implementation of FATF Standards on Virtual Assets and Virtual Assets Service Providers. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/targeted-update-virtual-assets-vasps-2023.html> (дата звернення: 02.01.2024).
- [15] FATF – Public Statement on Virtual Assets and Related Providers. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Public-statement-virtual-assets.html> (дата звернення: 02.01.2024).
- [16] Kim Kibae, Jeon Jung Hweon, Kim So Young. Challenges to the Global Implementation of Travel Rule Solutions: Technologies, Management, and Regulations Surrounding Virtual Assets. 2021. ICIS 2021 TREOs. 1. URL: [https://aisel.aisnet.org/treos\\_icis2021/1](https://aisel.aisnet.org/treos_icis2021/1) (дата звернення: 02.01.2024).
- [17] Shapiro C., Varian H. *Information Rules: A Strategic Guide to the Network Economy*. Harvard Business School Press, Boston, MASS. 1999.
- [18] Jasanoff S. «Ordering knowledge, ordering society», *State of Knowledge: The CoProduction of Science and Social Order*. (S. Jasanoff, Ed.) Routledge, London. 2006.

## REFERENCES

- [1] Nihreieva, O. O. (2023) *The Law of Ukraine «On Virtual Assets» in the Context of the Fatf Standards National Implementation*. Retrieved from <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.50.280276>
- [2] Ushynkina, O. (2023). Legal Characteristics of the Subject Structure of Legal Relations Arising in Connection With the Circulation of Virtual Assets. *Scientific Works of National Aviation University. Series: Law Journal «Air and Space Law»*, 1(66), 97–104. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.66.17423>
- [3] Pavlidis, G. (2020). International regulation of virtual assets under FATF's new standards. *Journal of Investment Compliance*, 21(1), 1–8. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/JOIC-08-2019-0051> (дата звернення: 02.01.2024).
- [4] De Koker, L., Ocal, T., & Casanovas, P. (2022). *Where's Wally? FATF, Virtual Asset Service Providers, and the Regulatory Jurisdictional Challenge*. In D. Goldbarsht & L. de Koker (Eds.), *\*Financial Technology and the Law\** (Law, Governance and Technology Series, 47, 151–183). Springer, Cham. Retrieved from [https://doi.org/10.1007/978-3-030-88036-1\\_7](https://doi.org/10.1007/978-3-030-88036-1_7) (дата звернення: 02.01.2024).
- [5] Palpacuer, Jennifer, and Benjamin Aouizerat. (2023). «Anti-Cyber Laundering: The Inclusion of Virtual Asset Service Providers.» *Cyber Laundering: International Policies*

- and Practices*, 261–280. Retrieved from [https://doi.org/10.1142/9781800612839\\_0010](https://doi.org/10.1142/9781800612839_0010) (дата звернення: 02.01.2024).
- [6] *FATF Guidance – Risk Based Approach – Virtual Assets and Virtual Assets Service Providers*. Retrieved from <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/Quick-guide-RBA-VA-VASPS.pdf>
- [7] *The FATF Recommendations – International Standards On Combating Money Laundering And The Financing Of Terrorism & Proliferation (Adopted By The Fatf Plenary In February 2020) Updated November 2023*. Retrieved from <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf>
- [8] *Draft updated Guidance for a risk-based approach to virtual assets and VASPs.» March 2021 – VA Guidance update – Sixth draft – Public consultation*. Retrieved from <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/public-consultation/March%202021%20-%20VA%20Guidance%20update%20-%20Sixth%20draft%20-%20Public%20consultation.pdf>
- [9] *Best Practices Paper on Recommendation 2: Sharing among domestic competent authorities information related to the financing of proliferation*. Retrieved from <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Bestpracticespaperonrecommendation2sharingamongdomesticcompetentauthoritiesinformationrelatedtothefinancingofproliferation.html#:~:text=Best%20Practices%20Paper%20%3A%20Recommendation%202&text=The%20paper%20provides%20guidance%20on,financial%20measures%20to%20combat%20proliferation.>
- [10] Poskriakov, F., Chiriaeva, M., & Cavin, C. *Blockchain & Cryptocurrency Regulation (2019)*. *Cryptocurrency compliance and risks: a European KYC/AML perspective*. Retrieved from [https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/blockchain-laws-and-regulations/13-cryptocurrency-compliance-and-risks-a-european-kycaml-perspective \(2019\)](https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/blockchain-laws-and-regulations/13-cryptocurrency-compliance-and-risks-a-european-kycaml-perspective (2019)).
- [11] Auer R., & Claessens S. (2018). *Regulating cryptocurrencies: assessing market reactions*, BIS Quarterly Review September.
- [12] Dziura, M., Jaki, A., & Rojek, T. (September 2020). *Restructuring Management. Models – Changes – Development*. Retrieved from [https://www.researchgate.net/profile/Andrzej-Jaki-2/publication/347564474\\_RESTRUCTURING\\_MANAGEMENT\\_MODELS\\_-\\_CHANGES\\_-\\_DEVELOPMENT/links/5fe2131145851553a0e3061e/RESTRUCTURING-MANAGEMENT-MODELS-CHANGES-DEVELOPMENT.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Andrzej-Jaki-2/publication/347564474_RESTRUCTURING_MANAGEMENT_MODELS_-_CHANGES_-_DEVELOPMENT/links/5fe2131145851553a0e3061e/RESTRUCTURING-MANAGEMENT-MODELS-CHANGES-DEVELOPMENT.pdf)
- [13] De Koker, L., Ocal, T., & Casanovas, P. (2022). *Where’s Wally? FATF, Virtual Asset Service Providers, and the Regulatory Jurisdictional Challenge*. In D. Goldbarsht & L. de Koker (Eds.), *\*Financial Technology and the Law\** (Law, Governance and Technology Series, 47, 151–183). Springer, Cham. Retrieved from [https://doi.org/10.1007/978-3-030-88036-1\\_7](https://doi.org/10.1007/978-3-030-88036-1_7)
- [14] *Targeted Update on Implementation of FATF Standards on Virtual Assets and Virtual Assets Service Providers*. Retrieved from <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/targeted-update-virtual-assets-vasps-2023.html>
- [15] *FATF – Public Statement on Virtual Assets and Related Providers*. Retrieved from <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Public-statement-virtual-assets.html>
- [16] Kim, Kibae, Jeon, Jung Hweon, & Kim, So Young (2021). «Challenges to the Global Implementation of Travel Rule Solutions: Technologies, Management, and Regulations

Surrounding Virtual Assets” ICIS 2021 TREOs. 1. Retrieved from [https://aisel.aisnet.org/treos\\_icis2021/1](https://aisel.aisnet.org/treos_icis2021/1)

- [17] Shapiro, C., & Varian, H. (1999). *Information Rules: A Strategic Guide to the Network Economy*. Harvard Business School Press, Boston, MASS.
- [18] Jasanoff, S. (2006). «Ordering knowledge, ordering society,» *State of Knowledge: The CoProduction of Science and Social Order*. (S. Jasanoff, Ed.) Routledge, London.

### **Ганна Іванівна Воєводіна**

Здобувач вищої освіти, аспірант

Національний авіаційний університет

03058, просп. Любомира Гузара 1, Київ, Україна

### **Ganna I. Voievodina**

Graduate of higher education, graduate student

National Aviation University

03058, 1 Liubomyra Huzara Ave., Kyiv, Ukraine

**Рекомендоване цитування:** Воєводіна Г. І. Навігація у віртуальному просторі: регуляторні рекомендації FATF та правило подорожей для віртуальних активів. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. Т. 31. №2. С. 303–317.

**Suggested Citation:** Voievodina, G. I. (2024). Navigating the Virtual Landscape: FATFs Regulatory Guidance and the Travel Rule for Virtual Assets. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 31(2), 303–317.

Стаття надійшла / Submitted: 29/03/2024

Доопрацьовано / Revised: 29/04/2024

Схвалено до друку / Accepted: 27/06/2024